

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ПОНАД УСЕ!

Видання Історичного клубу “Холодний Яр”

2026 рік
Січень
Число 1 (479)

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Віра перевіряється у боротьбі

Передплатний індекс 33545

ЩО МИ ХОЧЕМО У 2026 РОЦІ

Хочемо, щоб чужі люди і чужі на-
роди не вирішували долю України.

Щоб були покарані мафіозі та
корупціонери, які в час війни гра-
бували Україну, наживалися на на-
родній біді.

Щоб наші козаки і козачки, які
захистили Україну, були гідно вша-
новані.

Щоб ми встояли.
Щоб з України у світ ішли тільки
добрі новини.
Щоб про Росію ми говорили в
минулому часі.
Щоб віткоїфи і путіни були пока-
рані до сьомого коліна.

Щоб до влади прийшли україн-
ці – за походженням і духом.

Щоб наші партнери і союзни-
ки процвітали. Щоб і наші онуки із
вдячністю згадували про їхню допо-
могу.

Щоб ми віддячили їм за вчасно
підставлене дружнє плече.

Щоб збулася мрія-вимога на-
шого народу, висловлена 105 років
тому, на початку 1920-го. Її зафік-
сував політичний референт УНР
“при Запорізькому війську” Василь
Совенко у звіті про Зимовий похід
Головному отаману Симону Пет-
люрі.

Василь Совенко висловив думки
народу, які чув на сільських сходах
під час рейду нашої армії під про-
водом Михайла Омеляновича-Пав-
ленка Правобережню і Лівобереж-
ною Україною.

Василь Совенко, голова Політич-
ного відділу Південно-Східної групи
військ УНР у 1919 р., писав: “[Всі] че-

кають твердої влади, безпартійної, з
відомих громадських діячів, людей
чесних і щирих синів свого народу.
(...) Неукраїнські культурні фахові
сили повинні бути використані Уря-
дом лише як фаховий елемент, не
віддаючи в його руки відповідаль-
них, державного значення, посад.
(...) Тяжко повинні бути покарані
зрадники і казнокради. Поява цих
людей на відповідальних посадах
може підірвати довіря народу. (...) Урядом повинна бути звернена в
першу чергу увага на ті сім’ї, батьки
чи брати яких поклали свої голови в
боротьбі за незалежність”.

Минуло століття, а надії народу
не втілено.

Немає твердої української вла-
ди, сформованої “з відомих громад-

ських діячів, людей чесних і щирих
синів свого народу”.

Державного значення посади
віддано в руки національних мен-
шин.

Не покарано зрадників і злодіїв.
Поява цих людей на відпові-
дальних посадах підірвала довіря
народу.

Мрія-вимога нашого народу має
бути втілена.

Українська влада мусить бути!
Хочемо, щоб у 2026 році до цьо-
го ми зробили рішучий крок.

**Роман КОВАЛЬ, Історичний
клуб “Холодний Яр”**

Світлина Григорія Юрика.

ВУЛИЦЯ ПАВЛА КРАТА

Революційної української партії, по-
ета, прозаїка, перекладача, автора
мемуарів “Крізь павутиння змосков-
щення”.

Ці спогади упорядкував і видав
наприкінці 2013 року Роман Коваль.
У них Павло Крат змалював, як “ви-
росла, виховалася та наддніпрян-
ська сила, що гейби стихійно підве-
лася в 1917 році до тих славетних
велетенських подвигів, що по цілім
світі розбудили славу українського
імені”. У книзі 12 розділів присвя-
чено Лубнам кінця 1890-х та почат-
ку ХХ ст. А ще Павло Крат – герой
т. 3 енциклопедії “«Подєбрэдський
полк» Армії УНР” (2020; упорядни-
ки Роман Коваль, Віктор Моренець
та Юрій Юзич). Це ім’я не раз по-
пуляризувала й газета “Незборима
нація”. Нарешті в Лубнах почули.
Радіємо!

Друга частина видання – матері-
али до біографії генерала-поручника
Армії УНР Михайла Крата, який, як і
його двоюрідний брат Павло, прор-
вавши “павутиння змосковщення”,
став на шлях служіння українській
нації.

Що ж до генерала-ката Олексія
Бутовського, то він учасник крива-

вого придушення антимосковського
повстання на землях Речі Посполи-
тої, у якому брали участь поляки,
українці, литовці і білоруси.

Ініціатор перейменування вули-
ці – Олег Пустовгар, представник
Українського інституту національ-
ної пам’яті в Полтавській області.
Подяка йому!

Ще про Павла Крата. Він на-
вчався на природничому факуль-
теті Київського університету
Св. Володимира. Студіював філо-
софію у Львівському університеті
(1906 – 1907). Павло – лідер бо-
ротьби за створення Українсько-
го університету у Львові. У січні
1907 р. він очолив групу студентів,
що захопила корпус Львівського уні-
верситету (тоді польського) на вул.
Св. Миколая, побудувала барикади
та вивісила на даху український пра-
пор. Павло Крат боровся за Україн-
ський університет зі зброєю в руках.
“Сам, один, на даху, він відстрілю-
вався проти, як розказували, 77 по-
ліцаїв і агентів”.

Сподіваємось, що вулиця Павла
Крата з’явиться тепер і у Львові.

Історичний клуб “Холодний Яр”

На сторожі нас, рабів.
Але – не ближнього ти вбив...
Себе самого.
За нас, рабів оспалих, стлілих,
Ісус офірував лиш тіло,
А ти – і душу погубив.
Олексю, грішнику святий,
Молю, упавши на коліна,
Тебе, щоб ти мені простив
Мою ятрючу провину –
Що я живий стою,
А ти сконав, згорів за Україну...
Благаю Господа уклінно
Малу можливість віднайти,
Щоби гріха твого частину
Мені вділити...
І простить.

**Олексю РІЗНИКІВ
Канів, 1992 р.**

КОБЗАР ПРО “НЕЗБОРИМУ НАЦІЮ”

Кажемо “газета «Незборима на-
ція»”, а усвідомлюємо, що це потужна
праця насамперед Романа Ковалю. Ця
газета, як і все інше, що він робить,
постала з великої любові до України.

У “Незборимій нації” в кожному
номері висвітлюються постаті, про
яких рідко почуєш або й узагалі не
почуєш не лише на телебаченні і ра-
діо, а й від тих людей, які, здавалося
б, мусять про це знати. Так сталося
з постаттю Михайла Гаврилка, про
якого ні художники, ні скульптори,
ні мистецтвознавці не знали, і та-
ких прикладів багато...

Постійно, у кожному номері газе-
ти пан Роман намагається (попри
те, що вона маленька газета, скіль-
ки там того місця!) поєднати те, що
і вояки, і письменники, і журналі-
сти, і скульптори, і художники й інші
митці борються за Україну.

До всіх, хто творить український
світ, відкрита душа пана Романа.

Він згадає у газеті борців, про
яких інші не пишуть. Він каже:

– Якщо я не згадаю, то невідомо
чи згадає ще хтось.

Не раз чув це від нього.

Тому ця газета стала літописом
епохи.

Тарас СИЛЕНКО, кобзар

З фільму Олександра Домбров-
ського “Літопис боротьби за Україн-
ську державу” (2015, телеканал
“Культура”).

Перевела в текст Леся Козенко.

СЛОВО ШЕВЧЕНКА ЯК ПОЧАТОК ЧИНУ

YouTube-канал “Хаші” – експеди-
ційний відеопроєкт, який чесно і
широ показує Україну. Володимир
Кохан і його команда зняли фільм
“Холодний Яр” – за мотивами
спогадів Юрія Горліса-Горського
“Холодний Яр”. І глядач не просто
дивиться фільм – він входить у Хо-
лодний Яр.

Промовисто звучить фраза діда
із с. Тимошівки про холоднояр-
ського отамана Квашу: “Начитав-
ся Шевченка і став бандитом”. Так
дід відповів на запитання незна-
йомця про отамана. У 1950 році!
Ця оцінка – не осуд, а форма обе-
режної, життєво мудрої мови під
російською окупацією, коли прав-
ду говорити було небезпечно. Цей

знаменитий вислів уперше опублі-
кував Роман Коваль у книзі “Коли
кулі співали”, згодом її популяри-
зував Василь Шкляр, а сьогодні
дідова мудрість стала ключем до
розуміння холодноярського фено-
мену: слово Шевченка як початок
чину.

Фільм показує, що московський
міф про “бандитів” – результат
багаторічної, цілеспрямованої ро-
боти окупаційної влади. На жаль,
за десятиліття незалежності наша
державна так і не провела систем-
ної роботи з повернення правди
про боротьбу в Холодному Яру.

Щиро дякую Володимирі Коха-
ну та всій команді “Хашів” за те,
що слава Холодного Яру звучить не
як легенда минулого, а як частина
нашої теперішньої боротьби.

Показовий коментар: 22-річний
глядач зізнається, що саме попе-
редні відео “Хашів” про Холодно-
ярщину сформували його як осо-
бистість.

Поваги заслуговує заклик під-
тримати 93-тю Окрему механізо-
вану бригаду “Холодний Яр”. Це
підкреслює тяглість боротьби: Хо-
лодний Яр не закінчився в 1920-х –
він воює і сьогодні.

**Максим ЛОБОДЗІНСЬКИЙ, ма-
йор патрульної поліції,
Історичний клуб
“Холодний Яр”**

ЧИТАЄШ НЕ ОЧИМА, А СЕРЦЕМ

Іноді трапляються видання,
які читаєш не очима, а серцем.
“Незборима нація” – саме така
газета. У кожній сторінці відчу-
вається любов до України, біль і
гордість за тих, хто творив нашу
свободу. Це не просто історія –

це жива пам’ять, що нагадує:
ми – нація, яку неможливо зла-
мати.

Передплачуйте газету “Нез-
борима нація”!

Таїсія КВІТКА

Цитата дня

**“НЕЗБОРИМА НАЦІЯ” –
НЕЗБОРИМИЙ КОД.
“НЕЗБОРИМА НАЦІЯ” –
ВІЧНИЙ НАШ НАРОД!**

Михайло ГОРЛОВИЙ

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України

“ЩОБ БУЛА НА КАРТІ СВІТУ УКРАЇНА НЕЗАЛЕЖНА!”

У День українського волонтера в Рокитнівському будинку культури відбулася історична для нашого міста подія – презентація книги Романа Ковалю “Сто історій Визвольної війни”.

Значних зусиль для проведення презентації доклали волонтерка Інна Кулініч, Лариса Таргоня (мама загиблого на війні бійця та дружина фронтовика), директорка Будинку культури Тетяна Стипанова, мама трьох дітей і дружина командира батальйону ЗСУ, учасниця вшанувань героїв Холодного Яру.

Зал Будинку культури чималий – на 300 осіб. Радію, що він був повністю заповнений старшокласниками рокитнівських шкіл, студентами медичного коледжу та учнями професійного ліцею, волонтерами, військовослужбовцями, рідними загиблих бійців ЗСУ, вчителями і директорами рокитнівських шкіл.

Найбільші делегації школярів і вчителів привели директор Рокитнівського ліцею № 1 Василь Бунько та директор Масевецького ліцею Людмила Смик. З Рокитнівського ліцею № 1 прийшло понад 70 хлопців і дівчат! Василь Бунько та Людмила Смик розуміють надзвичайну важливість національного виховання української молоді.

“Шановні козаки, дорогі козачки! – почав Роман Коваль. – Історичний клуб «Холодний Яр» щиро вітає вас і бажає всім нам перемоги і щасливої долі в Самостійній Україні. Вітаємо учасників цієї війни і їхніх

шляхетних помічників і помічників – волонтерів та жертводавців. Схиляємо в пошані голови перед тими, хто поліг за наше право вільно жити в Самостійній Україні. Дякуємо тим, хто продовжує нерівну і запеклу боротьбу!”

Книга Романа Ковалю починається зі слів сотника Армії УНР Макара Каплістого: “За весь час... визвольної боротьби нашого народу так багато було випадків самопожертви, відданості й любови до рідного краю, що годі й перелічити їх”.

“Сто історій...” звернені до кожного українця, але насамперед до вояків і волонтерів – людей високого духу, людей, у грудях яких б'ються хоробрі серця...

Про це й епіграф до книги: “Почеснішого нема на світі, як бути вояком і виборювати свою Батьківщину”. Ці святі слова промовив Валентин Сим'янів, козак Богданівського полку, згодом козак 1-го кінного полку Чорних запорожців. Тепер за ним це можуть повторити наші рокитнівські козаки та козаки інших земель.

З піснями Визвольної боротьби до нас звернувся кобзар Святослав Силенко. Багато хто вперше почув його пісні – про отамана Зеленого та отаманну Марусю Соколовську. А деякі пісні ми знали – “Ой піду я лугом-долиною”, “Буде нам з тобою що згадати”. Пролунала й мелодія “Запорозького маршу”, яку зберіг для нас сл. п. кобзар Євген Адамцевич. А ще була пісня про УПА, яка зродилася на Волині!

Про долю дружини українського офіцера та її дітей на Донеччині щиро розповіла Тетяна Стипанова. Її виступ багатьох зворушив – люди плакали. Багатьох схвилювала і промова капітана ЗСУ Ігоря Гаврицишина, учасника боїв на Донеччині (Бахмут), Луганщині (Серебрянський ліс) та Запоріжжі. Таких, як він, ніколи не зламати!

Наприкінці презентації слово мав військовослужбовець Володимир Юхно. За мужність Володимир нагороджений “Золотим хрестом”. Він висловив непохитну віру в незламність українського народу.

У залі уважно слухали волонтери та меценати Микола Ковалець, Сергій Богданець, Євген Коваль, Василь Ламаза, Надія Кудитіна, Володимир Шур, Володимир Мосейчук, батько і брат сл. п. Андрія Попка – Олексій та Віктор. Андрій Попко у складі ССО воював поруч із комбатом “Карпатської Січі” Олегом Куцином у

с. Вірнопілля на Харківщині. І поклав життя за Україну.

Була з нами й Людмила, мама Анатолія Дудика, бійця 3-ї штурмової бригади, який загинув смертю хоробрих на Донеччині.

Під час проведення презентації було зібрано кошти для підтримки 93-ї бригади ЗСУ “Холодний Яр”.

Події рівня презентації книги Романа Ковалю “Сто історій Визвольної війни” на Рокитнівщині було небагато. Рокитнівчани придбали багато книг, а черга за автографами до автора була чималенька. “Після таких зустрічей, – написала учасниця презентації Наталя Ражик, – особливо відчувається обов'язок зберігати правду про нашу боротьбу й передавати її наступним поколінням”.

Закінчу словами поета Олексія Різників. “Магічне, чародійське занурення у ті страшні і святі часи, – так написав він про книгу «Сто історій Визвольної війни». – Читаю – не відірвешся! Це просто занурення, упізнання в ті часи, коли справжня, генетично козацька, Україна вибухнула, хотіла відродитися, а не змогла... Книга читається легко, швидко, відкрив на будь-якій сторінці – і ти там, у тих легендарних, високих і страшних часах! Дні революції оживають, стають явними. Ти тільки повторюєш слова Олександра Олеся «Яка краса відродження країни!», а з іншого боку – слова Володимира Сосюри: «Німії, обдуреній, забитій – не вже не встать тобі від ран?!».

Встанемо! Йдемо далі, діставши потужний заряд безприкладної жертвовності та любові до України. Козакам слава!

Іван ПАРЧУК, Історичний клуб “Холодний Яр”

Про автора
Парчук Іван – тренер з вільної боротьби Рокитнівської ДЮСШ, кандидат у майстри спорту з вільної боротьби та пішохідного туризму, суддя національної категорії з вільної боротьби, організатор туристсько-краєзнавчої експедиції “Шляхами національних героїв України”, керівник складних гірських туристських походів, організатор Всеукраїнських юнацьких турнірів з вільної боротьби “Кубок козаків”, “Малюк”, “Рокитнівська битва”, “Рокитнівське дівча”, козак Історичного клубу “Холодний Яр”.
На світліні – Іван Парчук.

ВОЛОДИМИР КИРИЛОВИЧ ЧЕРНЯК

(26.10.1941, М. МНИШИН ГОЩАНСЬКОГО Р-НУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛ. – 18.01.2021, КИЇВ)

“Життя – це тире між датою народження і датою смерті”, – писав Володимир Черняк. “Якби життя починалося зі смерті, люди жили б змістовніше”, – це теж його думка. І ось перестало битися серце автора цих слів, людини, яка вміла афористично висловити філософські думки.

Володимира Черняка не стало вночі 18 січня після довготривалої боротьби з ковідом. Доктор економічних наук, народний депутат СРСР (1989 – 1991), народний депутат України ІІІ (1998 – 2002) і ІV (2002 – 2006) скликань. Співзасновник Народного руху України. Завідувач відділу теорії та методології Інституту економіки НАН України, головний науковий співробітник Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України.

Добра і щедра людина. Він увесь світвився бажанням робити добрі справи. І щиро радів чужому успіхові. Був великодушним. Він завжди платив за всіх.

З Володимиром Черняком та моїм братом Андрієм Ковалем ми спільно зробили книжку “Українська афористика. 100 майстрів української афористики” (Київ, 2001). Одним з цих великих майстрів був Володимир Черняк. Його розділ називався “Перед смертю всі ми рівні, перед безсмертям –

ні”. Була там і така думка: “Живі смертні, мертві – безсмертні”.

Володимир Кирилович устиг чимало зробити для України. І ми, його друзі, маємо писати про нього, про його життя, здобутки, щоб ім'я цієї славної людини назавжди залишилося на скрижалях української історії. Пам'ятаймо його настанову: “Наше лише те, що увійшло в гени”. Вічна пам'ять і вдячність!

Від імені Історичного клубу “Холодний Яр” та газети “Незборима нація” Роман КОВАЛЬ

Дж. Незборима нація (Київ). – 2021. – Ч. 2 (470). – Лютий. – С. 4.

НА ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНИХ ЗАПОРОЖЦІВ

Митрофорний протоієрей Василь Завірач, парох церкви Різдва Христового у с-щі Більшівцях та церкви Святого Миколая в с. Слобідці Більшівцівській, живе та служить на Прикарпатті. Родом він із с. Високого Тернопільської області. До 1965 р. воно називалось Товстобаби.

Василь Завірач пригадує, що в дитинстві часто бавився біля криниці, під берегом. Вона мала дерев'яну цембрину (дашок), а вода стікала по жолобу завдовжки приблизно 11 метрів.

– Ми, діти, бавилися коло криниці і жолоба, кораблика пускали, – розповів священник. – Якось старенький дідусь Андрій Приймич каже: “Василуню, як козаки йшли через наше село, то вони з того жолоба напували коней”.

Василько не знав, чи вірити, – у їхньому селі були козаки!

З часом криницю засипали, жолоб забрали і ніщо не нагодувало про існування криниці.

Але якось Василь Завірач придбав книгу спогадів Петра Дяченка “Чорні запорожці”, яку впорядкував Роман Коваль, і прочитав, що справді козаки проходили через його рідне село Товстобаби проти ночі на 19 серпня 1920 р. та зупинилися тут на короткий відпочинок.

– Коли я це прочитав, мені аж мурашки по тілу пішли, – признався отець Василь. – виявляється, що добре мені той дідусь казав, що Чорні запорожці напували коней з того жолоба. Тоді я поставив собі за мету відзначити це місце і поставити стелу.

СЛИДЯНСЬКІ БУВАЛЬЦІ

– Нь, ти ще молодий, а мені он дев'яносто заглядає. Ще Ольга, що на краю Баранівки з козами жие, трохи старша, а я тутечки, у центрі, бо діти забрали на зиму та й не пускають, жию собі у своїх Кузьмаків у добрі і теплі. Правда, за Баранівкою, за хатою свою скучаю.

– На Баранівці дід Баранчик жив... – Ага... Ворчливий був. Тако, нахмурились: “Ах ти така-сяка...”, але добрий. Знав відмовляти і примовляти.

– А дощ притягав? – Ого, ще й як... Полуднаємо з дівками на краю поля над Дирлом. Жара вже другий місяць така, що й ну, ні краплинки з неба. А Анелька Думанська та й каже: “Нінцю, отако стань на кладці і зіпрись на оринку,

Проте поставити пам'ятний знак безпосередньо на тому місці не вдалося, бо нові господарі й власники землі не дозволили. Тому священник поставив її біля дороги в кінці свого городу.

Там можна побачити криницю, а також дерев'яну цембрину із журавлем. Отож 7 серпня 2022 р. в селі освятили стелу, яка нагадує про те, що тут зупинилися Чорні запорожці.

Редакція газети “Незборима нація” та Історичний клуб “Холодний Яр” щиро дякують панотцеві Василеві за добре серце і збереження історичної пам'яті про наших славних Чорних запорожців.

Підготував Роман КОВАЛЬ
Київ, 20 грудня 2025 р.

На світліні – учасники відкриття пам'ятки. У центрі – о. Василь Завірач.

БУДНИЙ Анатолій Львович (1878, Одеса – 1921). Начальник постачання 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР (з 21.03.1920), звання – полковник Армії УНР.

12 листопада 1920 р. потрапив у полон до 60-ї стрілецької дивізії Красної армії.

У січні 1921 р. засуджений до страти. Розстріляний.

Вічна пам'ять!

Фото з архівно-слідчої справи – ЦДАГО України.

ІВАН ДУДКА ВЖЕ ШУКАЄ ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

Я знав його ще з початку 1980-х, коли працював лікарем на Корчуватому (це околиця Києва). Почалося з того, що він застудився і звернувся до мене по допомогу. Нас зблизила українська мова. Іван з Тернопільщини. Народився в с. Вигоді Заліщицького району. А з Горлівки. І саме мова об'єднала нас.

Так сталося і з Ольгою Страшенко, яка працювала бібліотекаркою на Корчуватому. Вона також прийшла до мене на прийом – ще коли наша поліклініка була на Мишоловці, тобто з нею я заприятелював ще раніше. І теж українська мова стала чинником єднання. Ольга читала мені на прийомі (на вухо) українські вірші, які публічно ніколи не наважувалася читати. А в коридорі сиділа чимала черга...

Іван працював двірником, це допомогло йому здобути пристанище в Києві – однокімнатну службову квартиру на першому поверсі. Згодом її приватизував. Це була його обитель. Хоч і бідненька, але охайна.

Але Іванові в ній було тісно. Його на мандри підбити було легко. Він мене вивозив багато, переважно до Холодного Яру. Його машину ми називали драндулетом. Вона могла в дорозі поламатися. Коштів на пальне ні в нього, ні в мене особливо не було, тож пригадую, коли їхали з гори, Іван вимикав двигун, щоб трохи зекономити пальне.

Іван завжди мені допомагав – чи ремонтував електрику, чи бачок у туалеті, чи щось ще... Він був майстром і добрим. До нього завжди було легко звертатися по допомогу. Він охоче відгукувався і приїжджав до мене щось полагодити.

Книг він особливо не читав, але розум мав живий, практичний. Вдачі був гарної, теплої, людяної, веселої, компанійської. Був свідомим українцем, знав, хто нам такі москалі та інші “друзі”. Тож був козаком Всеукраїнського політичного об'єднання “Державна самостійність України” ще з 1990-х.

Іван мав дар впливати на психіку людей, гіпнотизував їх – наближав долоню до обличчя, щось ворожить і людина заточувалась, а він ловив, щоб не впала. Я був свідком, як він розігнав хмари над с. Красним Заліщицького району – під час літнього табору ім. Миколи Міхновського, який я організував для київського хору “Цвітень” та хлопчиків школи бойових мистецтв “Спас” із Запоріжжя в 1997 році. Було багато свідків цієї дивовижної історії. Іван розігнав хмари у безвітряну погоду! А недовірливі спершу над ним сміялися...

– Іване, ти дідько, – з любов'ю казав я.

Він смівся і погоджувався. Хоч і ходив до церкви християнської.

Ще він рівняв хребти. Лікував людей якимось своїм методом. Навіть від гарячки врятував одного приятеля чи родича. Розповідав мені цю смішну історію, яка засвідчила, що він знав психологію хворої людини, входив у довіру до пацієнта і використовував це для його лікування..

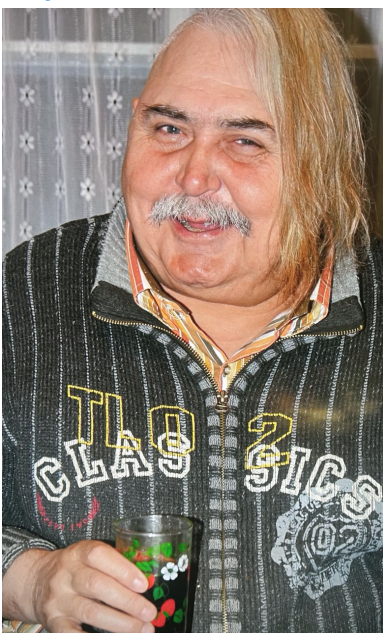
Іван завжди брав участь у заходах ДСУ та Історичного клубу “Холодний Яр”, у вшануванні героїв Холодного Яру. Він любив товариство, особливо коли можна було з гарними людьми почаркувати. На жаль, у цьому питанні він не мав талм. Не переказуватиму сумних історій, пов'язаних із цією його особливістю... Але коли мені стало нестерпно, коли він з люттю і матюками вимагав ще й ще горілки у Цвітній у хаті славного діда Карбали, я відмовив йому у дружбі. На ранок він вибачався, намагався все перевести в жарт:

– Романе, то не я винен, то горілка... – Іване, я не приймаю твоїх вибачень.

І поставив крапку в наших стосунках.

Він не один рік підкочувався, намагався відновити стосунки, але я цього не хотів – Іван для мене перестав існувати.

Останній рік він не виходив з лікарні, телефонував до мене. Я не був

з ним делікатним, пригадав деякі історії. Невелику допомогу все ж надав, але не від доброго серця, а щоб потім не дорікали, що не допоміг товаришеві в біді. Так йому і сказав.

Його пристрасть до міцних козацьких напоїв не дала йому можливості створити міцну українську родину та пустити у світ малих козаків... Яка жінка могла таке довго терпіти!

І все ж, попри прикрий життєвий фінал, підтверджую: Іван був добрим, приязним, свідомим українцем, харизматичною людиною, козацької вдачі.

Мандруй, Іване, у нові світи! Впевнений, що і там ти знайдеш козацьке товариство! Або десь прилаштуєшся на Чумацькому Возі. Обіймаю!

Роман КОВАЛЬ

На світліні Володимира Захарука – Іван Дудка. Село Медведівка, квітень 2014 р.

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України

МОЇ СПОГАДИ З ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ

Наш бронепотяг повертався до м. Г., їхав потихеньку. Був вечір. По всіх вагонах козаки лягали вже спати. Я був в “кляснім”, старшинським, вагоні, але потім пійшов до вагону, де був мій бунчужний й козаки. Вони мене радо прийняли, зробили мені в кутку постелю з соломи; я ліг і зразу ж заснув, бо був дуже стомлений подіями останнього дня...

Нараз сталося щось страшне. Я прокинувся, бо почув, що наче чимсь дуже гострим і з великою швидкістю прокололо мені ногу. Прокинувся... Почув рушничні та кулеметні стріли, крики “ура”... Потяг наш, як я скоро спостеріг, не рухався; були відкручені рельси, й паротяг зарився в землю. Біль в нозі зраджував моє поранення. Надворі вже світало, але в вагоні було ще темно...

Наразі рознісся сильний галас, і крики “ура” близько, біля самих вагонів, дали знати, що наш бронепотяг в полоні у большевиків. Якийсь козак з нашого вагону, що перед тим був притаївся й сидів тихо, відсунув на половину двері вагону та з рушницею в руках стояв на дверях, не знаючи, що робити, бо вздовж вагонів бігали юрби большевиків. Його зразу побачили й зачали кричати “бросай вінтовку!”. Козак кинув; потім йому крикнули: “Саскакавай!” Він скочив, і відразу ж почувлося кілька стрілів – козак впав забитий на місці...

Крізь відчинені двері виднілося поле й ліс; на полі лежало кілька забитих – це були ті, що пробували втікати з бронепотягу до лісу та яким не пощастило. В вагоні поруч зі мною лежали два козаки, обидва, як і я, тяжко ранені. В другім кутку лежало кілька забитих. Проти відчинених дверей, головою до входу, лежав забитий козак, в котрого була цілком розбита голова, кров та мозок оплямили двері...

Большовики бігали по вагонах і грабували. Нарешті й в наш вагон вривається натовп; з криком і страшною лайкою почали стягати з нас взуття й одяг. В мене була роздроблена кість, нога страшенно боліла. Один “товариш”, прислонивши до стінки рушницю, почав стягати з мене чоботи. Рушниця впала мені на ранену ногу, та я несамовито крикнув. Тоді ззаду стоявший большевик вдарив мародера по шії з окриком: “Не відиши, на болючу ногу упала!..”, а стоявший в стороні молодий червоноармієць, верхнім виглядом подібний до учня-реаліста, подивився на мене з жалем і промовив: “Какой молодой!”

Большовики пограбувавши нас, побігли по других вагонах, але скоро серед них почалася паніка – десь там появилася відділ нашої кінноти. Большовики, хапаючи награбоване, почали втікати,

але ось в двері вагону влізла людина малого росту, чорний, в шкіряній тужурці, з наганом в руці. За ним слідував червоноармієць, який називав його “товариш-камендант”. Коли він влизав до вагону, я подивився йому в вічі; в мене все заохололо, я побачив, що помилування не буде. Тільки він вліз у вагон, зразу ж в упор вистрілив між очі раненому, що лежав посередині; голова цього нещасного була нарівні з моєю, – наші голови майже торкалися. Я бачив, як густа кров полинула йому з рани й заллила йому очі, лице. Він конвульсивно здер з моєї голови шапку і змяв її. Але цей чорний товариш-командант не дивився на наслідки свого діла, а той, що стояв позаду, відвернувся й дивився крізь відчинені двері в поле. Було видно, що вони обидва не могли дивитися до очей своїм жертвам.

Пристріливши середнього, цей комендант направив свого нагана на мене майже в упор, але очі відвів у бік. Я побачив перед своїми очима чорну діру дула нагана, в голові промайнула думка “кінець...”. Я зажмурих очі, серце перестало битися, я зімлів... В той самий мент, коли він вистрілив, мабуть, зажмурихши очі, я інстинктивно мотнув головою, бо куля голови не заділа. Порохом трохи опалило мене, а барабанна перепонка правого уха лопнула...

Моє щастя, що в мент стрілу я зімлів та лежав нерухомий, мов мертвий. Це сталося 23-го травня 1919 року о годині 5-й ранку, в день мого янгола.

Скільки пролежав я без пам’яті, не знаю. Пам’ятаю лише, як поступово верталася мені притомність; я відчув, що можу мислити, але я не почував тіла – було страшно темно, бо очі мої були заліяні кров’ю того, що лежав біля мене та до котрого я притулювався обличчям... Перша думка, яка прийшла мені в голову, що я є “вбитий”. Мені стало страшно, що я ще після цього можу думати й що кругом така темрява. До цього я ще не вірив в позагробне життя душі; особливо було страшно, що кругом така темрява.

“Невже ж, – думаю собі, – на тім світі така темрява”, бо я не припускав навіть думки, що я живий. Я рахував, що це так думає моя душа. Потім мені захотілось подивитись на своє тіло; мабуть, я спробував відчинити очі та поворохнувся, бо відразу ж відчув своє тіло. Тоді зрозумів, що я ще живий. Права сторона голови була горяча, – я рішив, що в мене голова пробита кулею та що мені залишилося ще жити кілька годин і в муках вмерти. Мене це страхало, і я рішив застрілитися; помацав руками коло правого боку, але зброї вже не було...

Все тіло нило тупим болем. Мене охопила якась страшна байдужість. Хоч лежав я серед забитих та весь в крові, але нічого мене не вражало. Здається, здібність почувати десь зникла, я лежав мов деревляний...

Згодом почув, що біля вагонів хтось ходить та боязко шепечеться. То були селяне, які прийшли дограбовувати те, що не забрали большевики. Кілька голів заглянуло до нашого вагону, але, побачивши купу забитих і між ними одного живого, що лежав непорушно і дивився ввєрх очима, в яких не було видно ні життя, ні почувань, жахались і відходили від вагону.

Але скоро почув я говір багатьох людей, до вагону заглянув чоловік у білому фартусі й до ко-

гось крикнув: “Тут є!” Зараз же до вагону ввійшла доктор, три жінки в білих фартушках з червоними хрестами на них та санітар, який відтягнув від мене вбитих. Доктор і сестри почали робити мені перев’язку, розрізали чобіт. Нога була в страшному стані – роздроблена кістка, кілька великих рваних ран, – очевидячки, я був ранений кулеметною чергою.

Я хотів подивитися на свою ногу, але сестри мені не дали. Одна присіла, положила мою голову собі на коліна. Друга схилилась наді мною так, щоб я не міг бачити, що там мені роблять з ногою.

Моя голова лежала на колінах сестри, вона мені щось говорила, нахилилася наді мною, дивилася мені до очей... Того погляду я ніколи не забуду... Її очі дивилися на мене з таким жалем, з такою ласкою, з якою дивиться тільки мати, коли гине її дорога дитина...

Мені так гарно стало на серці... Пригоди минулого дня були такі тяжкі, я не бачив ні одного співчуваючого погляду, і зараз – стільки ласки... Я сильно розпалався, а вона мене голубила і заспокоювала...

Цей образ жінки в білім фартусі з червоним хрестом назавше лишився в моїй пам’яті.

Тоді я зрозумів, скільки щастя й радості мали ранені, бачучи біля себе цих білих, світлих янголів. Ще й тепер, коли я зустрічаю жінку в білому з червоним хрестом, моє серце переповнюється до неї повагою, любов’ю, вдячністю...

Правопис збережено.

Канд. інж. Леонтій ТАНЦЮРА (посмертне публікування)

Від друзів. Смерть знайшла його в Подєбрадах через 9 років. “Самогубство сталося коло 7-ої години вечора на луках села Клук біля Подєбрад: перший стріл поцілив собі в серце, але, мабуть, зістав в живих, – тоді вистрілив собі ще. (...) Покійний не залишив жадного допису, але з переглянутої переписки та з тих балачок, що він вів перед смертю, можна догадуватися, що він розчарувався в житті на ґрунті тяжких, ненормальних умов емігрантського життя та пережитих страхів останньої московсько-української війни. (...) Містимо його спогади, де читач побачить, як він вже раз дивився у вічі смерті та як душа його була скалічена московськими окупантами... Непевність положення його після скінчення високої школи – це була остання крапля, що переповнила келих терпіння: він часто застановлявся над тією думкою, що станеться з ним, коли закінчить Академію. Покійний був студентом 8 семестру, пильно вчився, та, здавалося, ніщо не віщало сумного кінця! За кілька місяців мав одержати диплом інженера. Не судилося!”

Похований на міському цвинтарі у Подєбрадах (Клук, поховання № 22). Могилу впорядковано та адоптовано Міжнародною асоціацією українців “ЄвроМайдан” за сприяння Посольства України в ЧР у 2018 році (оплата до 19.12.2028).

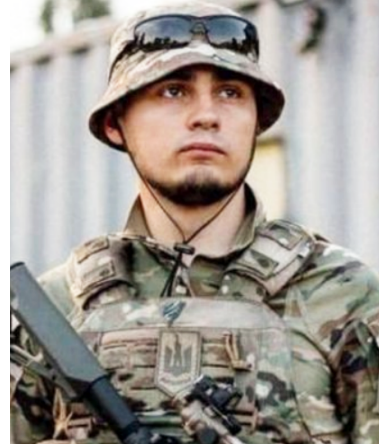
Дж.: Некрольог // Студентський вісник (Прага). – Річник VI. – 1928. – Ч. 3. – С. 8.

Танцюра Л. Мої спогади з визвольної боротьби // Студентський вісник (Прага). – Річник VI. – 1928. – Ч. 3. – С. 8 – 10.

Повністю публікується вперше. Публікація Романа Ковалє.

“Я БУВ ГОТОВИЙ ЗАГИНУТИ, АЛЕ НЕ ЗДАТИСЯ”

У травні 2022-го весь світ говорив про Маріуполь. Про героїв, які до останнього тримали оборону на “Азовсталі”. Тисячі воїнів і цивільних у бункерах, щоденні авіаудари й артилерія, повна блокада... І наказ, який став для багатьох ви роком: здатися, щоб урятувати життя.

Але серед тисяч бійців був один, хто вирішив інакше. Олександр Іванцов-“Схід”. Єдиний, хто не пішов у полон. Єдиний, хто зумів вирватися зі смертельного кільця.

Народився він у Луганську. У 2014 році виходив на проукраїнські мітинги – попри небезпеку. Коли місто окупували, йому довелося залишити рідний дім.

У 2015-му він вступив до полку “Азов”. П’ять років провів на фронті, а після контракту шукав нових викликів у цивільному житті. Працював агентом морської безпеки – охороняв судна від сомалійських піратів у Червоному морі.

Але 24 лютого 2022-го життя змінилось. Дізнавшись про повномасштабне вторгнення, він негайно повернувся в Україну. “Ніколи б собі не пробачив, якби залишився осторонь”, – пояснював він.

14 березня Олександр знову став до лав “Азову”. Вже через 10 днів він погодився на надзвичайно ризиковану місію – політ на вертольоті Мі-8 в оточений Маріуполь. Під шквальним вогнем пілоти доправили боеприпаси та медикаменти на “Азовсталь”. Це був один із семи таких польотів, які назавжди увійшли в історію.

У Маріуполі “Схід” воював у штурмових групах. Дістав пора-

нення, втратив побратимів, але продовжував битися. Коли надійшов наказ скласти зброю, він зрозумів: це не його шлях.

“Я був готовий загинути, але не здатися”.

18 травня 2022 року, коли українські солдати залишали “Азовсталь”, Іванцов сховався в підземному тунелі. У нього було кілька банок тушкованки, сардини, вода, чай, кава, матрац і спальник. Планував перечекати 10 днів.

Але вже за тиждень усі запаси закінчилися. “Я зрозумів: якщо залишусь ще на три дні, просто помру там. Треба виходити”, – згадував він.

Так почався його шлях через окуповану територію. 18 днів, близько 200 кілометрів пішки.

Пересувався тільки вночі, між першою та третьою годиною.

Ховався в зруйнованих будинках. Його ноги були в крові, він схуд на 11 кілограмів.

Спина й коліна боліли настільки, що важко було ступати.

Його рятувала людяність: жінка дала напитися з колодязя, хтось поділився шматком хліба.

Іванцов згадував: “У мене були сталеві нерви. Жодних емоцій, жодних думок. Лише цілеспрямованість і холодний розрахунок”.

Коли він нарешті дістався українських позицій, військові не одразу повірили в його історію. Занадто фантастично звучало. Та після перевірки все підтвердилося: це справді був “Схід”.

Перше, що він зробив на вільній території, – зайшов на заправку. Купив хот-дог і чашку кави.

“Це були найсмачніший хот-дог і найкраща кава в моєму житті”, – сказав він.

Відновившись, Олександр знову став до строю. Тепер він служить у 3-й Окремій штурмовій бригаді ЗСУ, провадить аеророзвідку, коригує вогонь.

Він не раз говорив, що пише книгу про свою історію – аби пам’ять залишилася. А у 2025 році Президент України нагородив його найвищою державною відзнакою – Герой України.

Ця історія – нагадування нам усім: сила не в зброї, сила – у незламному серці.

Kenguru.UA

ПАЦИФІЗМ ЧИ “НАРОД ПІД ЗБРОЄЮ”?

У книзі “Діти у Визвольній війні. 1914 – 1920-х” ми з Юрієм Юзичем запланували публікацію спогаду історика Лева Шанковського “Проблема пацифістичної ментальності”.

Роздуми історика (і підхорунжого Галицької армії!) пояснюють одну з причин, чому українці програли війну полякам у 1919 році. Якщо коротко: у нас за Галичину боролося військо, а у поляків – народ. Поляки змогли сформувати народну армію – за найактивнішою участю дітей, юнаків, юначок і жінок.

Лев Шанковський писав “Вояк Пробойової (штурмової. – Ред.) сотні УСС під Львовом, майбутній в’язень польських тюрем за приналежність до УВО Франьо Штик був у Львові 22 листопада [1918 р.], коли польські військо займали Львів. Він згадує: вулицями проходили відділи військо... маса старшин... бачив і жінок-фронтівчик, і хлопчиків – 13 – 14-літніх фронтівчиків. Бачив і студентські сотні, в них усіх мої товаришів із шкільних лав. Вулицями переїжджали батареї, стежі уланів, переходили діти з крісами. Я побачив не військо, а народ і тоді тільки зрозумів, що значить «народ під зброєю». То не були жарти, проти нас не стояло військо, але народ”.

І ще один спогад з майбутньої нашої книги. Це уривок із книги “Під щитом Марса” колишнього семінарста Гаврила Гордієнка з Олександрівська (тепер м. Запоріжжя) про самокатну сотню 2-го Запорозького полку військ Центральної Ради. Спогади Гаврила Гордієнка історик Лев Шанковський назвав “вершком об’єктивності”. Ось уривок – про перший день Великодня 1918 року: “Вийшовши з парку, ми опинилися перед хлоп’ячою гімназією, в якій

на той час квартирували Українські січові стрільці (прибули в м. Олександрівськ 17 квітня 1918 р. у складі союзного австро-угорського війська. – Ред.)... То були молоді хлопці, мабуть, не на багато й старші від нас, а як на зріст, то й невисокі. Говорили ми про різне, нам імпонувала їхня українська мова, значно краща, ніж була наша на той час.

Вони нас питали, чому ми не у військо, бо ж довідалися, що ми українці й Україна тепер потребує вояків. Ми оправдувалися тим, що ми ще учні й наша пряма повинність вперше (тут: спочатку. – Ред.) закінчити школу, а тоді вже можна буде думати й про військо.

А вони нам на те відповіли, що й вони також учні й перервали своє навчання з тим, що будуть його продовжувати вже після закінчення війни! так просто, ясно й зрозуміло! Яка мудра відповідь!.. І дійсно правда – перервати науку в школі, вступити до військо, здобути Українній волю, а тоді спокійно собі продовжувати освіту!.. А на другий день ми вже стали вояками Армії Української Народної Республіки!”

На жаль, наша влада не знає історії українського народу, відтак і висновків не робить. Навпаки – у час, коли нам гостро бракує військових, відпускає молодь навчатися в Європу. Чим це може закінчитися, передбачити неважко. Це схоже на диверсію.

Політику ослаблення наших славних ЗСУ треба зупинити!

Тільки український народ може перемогти військо імперської росії.

Роман КОВАЛЬ,
Історичний клуб “Холодний Яр”
Київ, 28 грудня 2025 р.

ЦЕ ВІЙНА ЗА НАШУ ГІДНІСТЬ

Господи, який красень! На Донеччині 1 серпня 2025 р. загинув Роман Фризюк, лицар ордена “За мужність” III ст. (2.12.2024).

Цей світлий і прекрасний хлопець був снайпером. Пройшов найзапекліші бої, найгрячіші точки фронту. Виявив неймовірний героїзм.

Михайло ШНАЙДЕР

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України

ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ, “ДА ВІНЧІ” І ХОЛОДНИЙ ЯР

Перший пам’ятник у Холодному Яру ми поставили 28 жовтня 1995 р. – на Кресельцях. Освятив його Патріарх Філарет.

Познайомив мене з ним політв’язень доби СССР Василь Барладяну з Одеси. Він ішов до патріарха у своїх справах.

– То беріть і мене, бо в мене до нього є справа...

І ось ми йдемо Пушкінською в Києві, тепер вул. Євгена Чикаленка.

– Пане Василю, тільки не цілуйте йому руку, бо тоді і я змушений це буду зробити. А я не хочу.

– Та що ти?! Звичайно ж, не буду...

Здається, Барладяну був зі мною на “ти”.

І далі він емоційно пояснив, чому і він цього не бажає...

Я радів, що мені не довелося довго пояснювати.

Патріарх виявився людиною простою – не змусив нас чекати. Вийшов до нас вчасно. Та ще й назустріч. І простягнув руку. Василь та його товариш одразу вклонилися

поклоні. І припали губами до його правиці...

Що робити?!

Патріарх помітив моє вагання, зрозумів, що я не хочу цілувати йому руку.

Й опустив її та рішуче простягнув уперед – для потиску.

Рука в нього була міцненька! А потиск – сильний і твердий.

Я був вдячний Патріархові за простоту.

Патріарх так легко погодився приїхати в Холодний Яр і освятити пам’ятний знак козакам полку гайдамаків Холодного Яру Василя Чучупака, що я подумав, що він не приїде...

Але я помилився. Патріарх прибув навіть раніше за нас.

Спершу вирушив до Мотриного монастиря. Але клятві монашки не пустили його. Та ще й обструкцію вчинили. Тоді він завернув до нас – на Кресельці, де вже збиралися добрі люди.

Патріарх виконав свою обіцянку – й освятив перший пам’ятний

знак козакам і козачкам полку гайдамаків Холодного Яру. Фотограф зафіксував цю небуденну подію.

Тоді з нами були голова ОУН Микола Плав’юк, Гетьман Українського козацтва Володимир Мулява, керівництво Чигиринського району на чолі з Володимиром Яременком та Степаном Коцуренком, військові, козаки та багато членів ДСУ.

Так що пам’ятайте: 28 жовтня 1995 р., за кілька днів перед народженням Дмитра Коцюбайла (“Да Вінчі”), Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет освятив перший меморіальний знак героям Холодного Яру, яке встановило Всеукраїнське політичне об’єднання “Державна самостійність України”, створене політв’язнями-бандерівцями.

Тепер я б поцілував руку Патріархові Філарету, бо ж він освятив нашу справу, яка триває і сьогодні: лісове урочище Холодний Яр ми перетворили на Український пантеон...

Ми поставили пам’ятники в Холодному Яру новітнім борцям – “Да Вінчі”, Олегові Куцину, Андрієві Жованику, Юрієві “Руфу”, Олегові Собченку, Юліанові Матвійчуку та іншим дорогим нам людям, які поповнили небесні лави полку гайдамаків Холодного Яру.

Вічна слава Василеві Чучупаку та всім, кого він спонукав і далі спонукає до боротьби за національне визволення!

Холодноярцям слава!

Роман КОВАЛЬ, голова ДСУ (1993 – 2003), голова оргкомітетів ушанувань героїв Холодного Яру (1995 – 2025)
Київ, 11 грудня 2025 р.

Згадую собі його горді очі – чисті і гарячі, коли в таборі інтернованих у Каліші припинано йому Залізний хрест за участь у Зимовому поході – малу нагороду за невіддану віру і вірність Україні...

А скоро по тому, р. 1921, в осені старший розвідчик Вадим Окаловський зник, це він добровільно вийшов у ще одну спробу визволити Україну, пішов у Ледяний рейд (Другий зимовий похід. – Ред.)... У незнані і непевне – без валок, обозів і кухонь. Без зброї і набоїв... Їх треба було здобути від ворога. Без теплого одягу, а був це вже кінець (початок. – Ред.) листопада...

Ні дня, ні ночі, ні сну, ні відпочинку... Тільки бої, безконецні походи, небезпеки і надії... і віра... Аж до містечка Базару на Волині, де вписано ще одну криваву сторінку в історію збройної боротьби за Самостійну Україну...

Там у лаві 359-ти (насправді 360-ти. – Ред.) найвірніших з вірних в надлюдському зусиллі виструнчився в останній намазі старший розвідчик Вадим Окаловський, перемерзлий, виснажений, знесилений і вичерпаний фізично.

Ще не вмерла Україна...

З тим викликом і гаслом перейшов у безсмертя і вічність він, коли його юнацьке тіло потрапило під кулі ворожого кулемету...

Ні, не заломився юнак Вадим Окаловський. Він знав і знає, що його Україна гряде...

Леонід РОМАНЮК
Дж.: Романюк Леонід. Він будував Україну [Вадим Окаловський] // “Яка краса відродження країни!": Альманах Українського братського союзу. – 1979. – С. 104 – 106. Публікація Юрія Юзича.

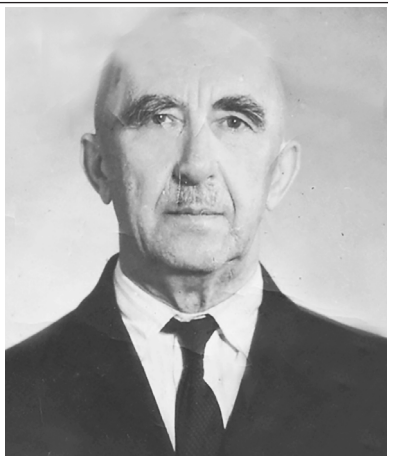
“Коростишів у боротьбі за УНР. 1917–1921 рр.” Р. Ковалю. – 175 грн.
“Житомирщина в боротьбі” Романа Ковалю – 300 грн.
“Здолати Росію” Романа Ковалю – 350 грн.
“Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби” Романа Ковалю – 100 грн.
“Полковник Болбочан” Р. Ковалю і Ю. Юзича – 350 грн.
“Жінки у Визвольній війні: історії, біографії, спогади. 1917–1930” Романа Ковалю – 400 грн.
“Микола Міхновський: спогади, свідчення, документи” Р. Ковалю і Ю. Юзича – 700 грн.
“Батькам скажеш, що був чесний” Романа Ковалю – 400 грн.

ЧИМ БІЛЬШЕ ТИ МОВЧИШ, ТИМ МЕНШЕ ПОМИЛЯЄШСЯ

1. Переможна сила не домовляється, вона диктує.
2. Учитель, який не вчиться у своїх учнів, – поганий учитель.
3. Щастя легше подарувати, ніж купити, легше дати, ніж завоювати.
4. Ми щасливі, поки багаті надіями.
5. Усі відповіді на вічні питання тимчасові.
6. Справедливість – дорогий цінна оправа мудрості.
7. Справедливість – корона закону.
8. Услесливості властива віроломним.
9. Роздуми – праця мудрих.
10. Людина з високим почуттям відповідальності не може бути неупередженою.
11. На шлях війни безробітними не виходять.
12. Спрагу любові часто вгамовують ілюзіями.
13. Найкраще пахне жінка, яка пахне чистотою.
14. Увага – умова розуміння.

15. Хто завжди метушиться, ніколи не встигає.
16. На порядність слабких покладатися не варто.
17. Той не заслуговує довіри, хто не довіряє нікому.
18. Розкриваючи людині свою таємницю, ти стаєш її заручником.
19. Як солодко наволоч відчуває єдність, коли вона єднається проти шляхетних.
20. У боротьбі за владу мудрість радше заважає, ніж допомагає.
21. Невдячність властива легкодухим і слабохарактерним.
22. Розум теж потребує розваг.
23. Часто друзі, вірні у щасті, зраджують у біді. Буває і навпаки.
24. Обмежуючи свої бажання, збільшуєш свої можливості.
25. Народ, що не вірить у свою богообраність, великого в історії не досягне.

Андрій КОВАЛЬ, історик (1956 – 2022)

Сильвестр БАРИК, дідусь Андрія та Романа Ковалів. Київ, 1960-ті

Дж.: Незборима нація (Київ). – 2019. – Ч. 7 (401). – Липень. – С. 2.

АФОРИЗМИ

1. Горі довше, ніж щастя.
2. Найбільший ворог для дівчини – її краса.
3. Юнак бачить у коханій те, чого не бачать інші, й не бачить того, що бачать усі.
4. Зневіра – це кінець життя.
5. Найкращий суддя – життя, а найкращий захисник – смерть.
6. Хворому тоді стає легше, коли він до своєї хвороби починає звикати.
7. Раніше, ніж Бог на свою подобу створив людину, людина на свою подобу створила Бога.
8. Всяка робота важка, поки її не почнеш.
9. Брешуть ті, що говорять, брешуть і ті, що мовчать.
10. Ви переконані в чесності своїх бажань зробити людині добро?

ХОРУНЖИЙ СТЕПАН БІГУН

Народився 14 січня 1896 р. в с. Завадці, нині Калуського району Івано-Франківської області. Закінчив столярську школу.

Старшина Гайдамацького кінного загону ім. Івана Гонти. Прибув до Канади в 1926 році, оселився в Торонто. Співорганізатор і член ветеранських організацій, історично-воєнного музею й архіву ім. Миколи Садовського. У 1960–1972 рр. – адміністратор “Вільного слова”. Був одружений з Анною Когут.

Відійшов до Івана Гонти 25 лютого 1977 року.

Похований у Торонто, на цвинтарі Mount Pleasant.

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ “ОТАМАНІЯ”

Книги Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через крамницю “Отаманія”. Ось тут: <http://otamania.in.ua>

ПІДТРИМУЙТЕ НАС

Патреон Романа Ковалю: <https://www.patreon.com/c/kovalroman>

Сердечно дякуємо за підтримку газети “Незборима нація”!

Віктор РАДІОНОВ (Київ) – 100 грн

Марія ПЕДЧЕНКО (Черкащина) – 300 грн

Леонід ІСАКОВ – 300 грн

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (Калуш) – 400 грн

Іван КАЧУРИК (Хмельницький) – 800 грн

Юрій БОТНАР – 2000 грн

Олександр РИЖЕНКО (Київ) – 3000 грн.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна 212 грн.

Часопис ОУН.

Передплатний індекс 30504.

Ціна 744 грн.

АРХІВ ГАЗЕТИ “НЕЗБОРИМА НАЦІЯ”

Тут можна переглянути архів НН: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Nezboryma_Natsia

Редактор Роман Коваль
Верстка Анна Воловник
Коректор Надійка Овчарук

Інформаційне забезпечення Микола Владзімірський, Владислав Карпенко, Надія Віннік

Технічний директор Максим Селюзкін

Адреса для листування 03049, Київ, вул. генерала Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14. Тел./факс: 242-47-38 kovalroman1@gmail.com ФБ: Roman Koval

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти. Наклад 1000 примірників.

Видруковано 30.12.2025 р. ТОВ “Прес Корпойшн Лімітед” Номер замовлення 26 89 01

Ідентифікатор медіа: R30-03637

Засновник Роман Миколайович Коваль

ВІН БУДУВАВ УКРАЇНУ

Козака Вадима Окаловського вперше я зустрів у кінці травня 1919 року. Властиво, він не був тоді ще ніякий козак, а звичайнісінький 17-тирічний середньошкільник із запальними очима і струнким юнацьким тілом. Він приєднався, як мені пізніше сказав, до нашого відділу в Кам’янці-Подільському. А тепер три дні нашого побуту в містечку Д. він не відходив від наших гармат, козаків і коней, перегукуючись весело з іздовими і розвідниками та співаючи з ними високим тенорком широкі степові пісні у сутінках – після нехитрої, але такої смачної вояцької вечері.

Вадим подобався мені і своїм чистеньким, підтягнутим виглядом, і своїми чистими юнацькими очима, що гостро намагалися усе побачити й охопити, і своєю мовою, що нею він страшенно хотів підкреслити свою українськість, достиглість і речевість. Але коли через денний швидкий марш на схід я побачив Вадима на набійній скриньці поза батареєю, це мені цілком не сподобалося. Та де ж, хлопець, очевидно, втік з дому, там, напевно, розбиваються за ним, а він ось тут, бавиться в козаки.

Після вечери, одвівши Вадима на бік, я старався переконати його, що йому зовсім не місце в Українському війську, що він ще замолодий, що йому треба кінчити школу, що його втеча напевно глибоко вразила його батьків. Однак Вадим уперто дивився мені в очі і твердив, що він не може і не хоче вертатися, що школи і так нема, а Україна потребує козаків, навіть таких, як він. І я вгавав сказати йому: ні, твоє місце в заплілі, вдома, вертайся. Бо ж і мені тоді здавалось, що як не буде України, то й не треба жити... Так козак Вадим Окаловський залишився й на далі в нашої бригаді.

Козаки і старшини любили його – за дисциплінованість, за прямоту, за веселість, за відвагу. Час від часу я бачив його, то він студіював замок гармати чи панораму, слухавчи пильно старих гармашів, то на коні, з карабінкою за плечима, поспішаючи кудись із пильним дорученням. Він мужнів на очах, формувався в дійсного козака. Заміхів, Мар’янівка, Копайгород, Шаргород, Джурин, М’яс[т]ківка, Вапнярка... Важкі, зав’язті бої, забиті, ранені... Наступи, відступи, атаки... Літо, спека, осінь, сльота, дощі, студні...

Ось Вадим під Крижополем у розгорненій кінній лаві летить на допомогу нашій батареї, що її обскочили червоні... Бо ж нема резервів, тут же в лаві і наші командири дивізії і гарматної бригади. Кожен б’ється, помагає, визволяє...

Так Вадим козакував, будував Україну...

Бачив я його у пропасниці, на блідому обличчі самі очі. Шинелина наскрізь мокра, бо листопадова сльота не милує нікого. Це було за нашого відходу до “трикутника смерті” – перед Зимовим походом. А кругом денікінці, червоні москалі, свої зрадники з Волохом, поляки і тифозна смерть із вишкрененими зубами...

Не заломився розвідчик Вадим Окаловський... Пішов таки в [1-й] Зимовий похід...

Мов у страшному неможливому кошмарному сні, ще раз побачив я його, коли він разом з іншими розвідниками прикривав перехід наших гармат на Захід через міст у Волочиську 21 листопада 1920... Наші розвідники відстрілювалися від червоної кінноти Котовського, що намагалася відрізати наш шлях до відступу...

ЧЕРЕЗ “НОВУ ПОШТУ” МОЖНА ПРИДБАТИ

Книжки можна придбати через “Нову пошту”, попередньо переказавши кошти на ФОП Р. М. Ковалю: Приватбанк, 5169 3305 3001 3009.

Якщо це пожертва, то просимо переказувати на картку Романа Миколайовича Ковалю: Приватбанк, 4149 6090 2566 1630.

Як перешлете кошти за книги, просимо вислати квитанцію на вайбер (+38066-211-41-85) або на телеграм (+38067-726-30-36) або на електронну адресу kovalroman1@gmail.com

Також просимо вказати, куди і кому вислати книжки. І чи підписувати їх.

Ось ціни без вартості пересилки:

“Таємниця отамана Зеленого” Романа Ковалю – 250 грн.

[HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://nezboryma-naciya.org.ua/)

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України